

ІНВЕСТИЦІЇ: ПРАКТИКА ТА ДОСВІД

ISSN 2306-6814

9 772306 681405

Науково-практичний журнал

№ 21 листопад 2021

Головний редактор:

Ємельянов В.М.,
доктор наук з державного управління,
професор, заслужений діяч науки
і техніки України

Заступники головного редактора:

Антонова Л.В.,
кандидат економічних наук, доктор наук
з державного управління, професор
Нора Г.А.,
доктор економічних наук, професор

Відповідальні секретарі:

Штиршов О.М., кандидат наук з
державного управління, доцент
Тимофеев С.П., кандидат наук з
державного управління, доцент
Кучеренко Г.Б.

Члени редакційної колегії:

Abbas Mardani, Ph.D. in Philosophy Management
(USA)
Бартош Гордецки, доктор політичних наук, профе-
сор факультету журналістики й політичних наук
Університету імені Адама Міцкевича (м. Познань,
Польща)
Беглиця В. П., кандидат економічних наук, доктор
наук з державного управління, професор
Гармідер А. Д., доктор економічних наук, доцент
Гнат'єва Т. М., кандидат економічних наук,
доцент
Гришова І. Ю., доктор економічних наук
Дацій О. І., доктор економічних наук
Денисенко М. П., доктор економічних наук,
професор
Козловський С. В., доктор економічних наук,
професор
Кравчук А. О., кандидат економічних наук, доцент
Кушнір С. О., кандидат економічних наук,
професор
Лазарева О. В., доктор економічних наук,
професор
Ніколюк О. В., доктор економічних наук,
професор
Плеханов Д. О., кандидат економічних
наук, доктор наук з державного
управління, професор
Резнікова Н. В., доктор економічних наук,
професор
Сазонець І. А., доктор економічних наук,
професор
Сазонець О. М., доктор економічних наук, професор
Сорока С. В., доктор наук з державного управління,
професор
Стоян О. Ю., кандидат економічних наук,
доктор наук з державного управління, доцент
Тарасова Т. О., доктор економічних наук,
професор
Чвортко Л. А., кандидат економічних наук, доцент
Яременко Л. М., к. е. н., доцент, доцент кафедри
фінансів, обліку і оподаткування
Ярошевська О. В., доктор економічних наук,
професор

ІНВЕСТИЦІЇ:

ПРАКТИКА ТА ДОСВІД

№ 21 листопад 2021 р.

Журнал засновано у січні 2002 року.
Виходить 2 рази на місяць

Журнал включено до переліку наукових фахових
видань України з питань

ЕКОНОМІКИ ТА ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ

Категорія «Б»

(Наказ Міністерства освіти і науки України від
02.07.2020 № 886)

Спеціальності – 051, 071, 072, 073, 075, 076, 281, 292

ІНДЕКСАЦІЯ ВИДАННЯ В НАУКОМЕТРИЧНИХ БАЗАХ:

- Index Copernicus (IC);
- SIS;
- Google Scholar.

Свідоцтво КВ № 23727-13567ПП від 17.12.2018 року
ISSN 2306-6814

Передплатний індекс: 23892

Адреса редакції:

04112, м. Київ, вул. Дорогожицька, 18, к. 29

Поштова адреса:

04112, м. Київ, вул. Дорогожицька, 18, к. 29

Телефон: (044) 223-26-28, 537-14-33

Тел./факс: (044) 458-10-73

E-mail: economy_2008@ukr.net

www.investplan.com.ua

Засновники:

*Чорноморський національний університет
імені Петра Могили,*

ТОВ "ДКС Центр"

Видавець:

ТОВ "ДКС Центр"

Передрукування дозволяється лише за згодою
редакції.

Відповідальність за добір і викладення фактів несуть
автори. Редакція не завжди поділяє позицію авторів
публікацій.

За зміст та достовірність реклами несе
відповідальність рекламодавець.

Рекомендовано до друку Вченою Радою
Чорноморського національного університету
імені Петра Могили 18.11.21 р.

Підписано до друку 18.11.21 р.

Формат 60x84 1/8, Ум. друк. арк. 19.2.

Наклад — 1000 прим.

Папір крейдований, друк офсетний.

Замовлення № 1811/1.

Віддруковано у ТОВ «ДКС Центр»

м. Київ, пров. Куренівський, 17

Тел. (044) 537-14-34

© ІНВЕСТИЦІЇ: ПРАКТИКА ТА ДОСВІД, 2021

УДК 330.341.2:338.242.2

*З. Б. Живко,
д. е. н., професор, професор кафедри менеджменту,
Львівський державний університет внутрішніх справ, м. Львів, Україна
ORCID ID: 0000-0002-4045-669X*

*В. А. Кредісов,
д. е. н., доцент, професор кафедри економіки, екології та практичного підприємництва,
ПВНЗ "Європейський університет", м. Київ, Україна
ORCID ID: 0000-0003-2140-375X*

*І. А. Гнатенко,
д. е. н., доцент, професор кафедри підприємництва та бізнесу,
Київський національний університет технологій та дизайну, м. Київ, Україна
ORCID ID: 0000-0002-0254-2466*

*С. С. Гальонкін,
здобувач, Полтавський державний аграрний університет, м. Полтава, Україна
ORCID ID: 0000-0003-0124-1044*

DOI: 10.32702/2306-6814.2021.21.37

ІНСТИТУЦІОНАЛЬНО-МАТРИЧНА КЛАСТЕРИЗАЦІЯ В СИСТЕМІ СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЙНОЮ ЕКОНОМІКОЮ В УМОВАХ ЗМІНИ СПОЖИВЧИХ ПЕРЕВАГ, ГЛОБАЛІЗАЦІЇ, ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ, ФОРМУВАННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ КУЛЬТУРИ СУСПІЛЬСТВА ТА СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Z. Zhyvko,
Doctor of Economic Sciences, Professor, Professor of the Department of Management,
Lviv State University of Internal Affairs, Lviv, Ukraine

V. Kredisov,
Doctor of Economic Sciences, Associate Professor, Professor of the Department of Economics,
Ecology and Practical Entrepreneurship, European University, Kyiv, Ukraine

I. Hnatenko,
Doctor of Economic Sciences, Associate Professor, Professor of the Department of Entrepreneurship
and Business, Kyiv National University of Technologies and Design, Kyiv, Ukraine

S. Galonkin,
Candidate for a degree, Poltava State Agrarian University, Poltava, Ukraine

**INSTITUTIONAL-MATRIX CLUSTERING IN THE SYSTEM OF STRATEGIC MANAGEMENT
OF INNOVATIVE ECONOMY IN THE CONDITIONS OF CHANGE OF CONSUMER PREFERENCES,
GLOBALIZATION, DIGITALIZATION, FORMATION OF ECONOMIC CULTURE OF SOCIETY
AND SUSTAINABLE DEVELOPMENT**

У статті розглянуто інституціонально-матрична кластеризація в системі стратегічного управління інноваційною економікою в умовах зміни споживчих переваг, глобалізації, діджиталізації, формування економічної культури суспільства та сталого розвитку. Формування кластеризації як системи відбувається за рахунок залучення її учасників до певного утворення, накопичення та акумуляцію вмінь та навиків для найліпшої реалізації інноваційної діяльності. Кластерні ініціативи за дирижистської моделі кластеризації — це чітко сплановані та організовані зусилля держави зі створення кластерної політики, яка складається зі стратегічних дій, пов'язаних з формуванням місії, цілей, завдань та пріоритетів кластерного розвитку на усіх рівнях економіки, а

також формування ресурсної підтримки зазначеної політики. Реалізація ініціативи державою повинна розподілятися вертикально зверху до низу, з урахуванням соціально-економічних умов, ресурсного потенціалу територій, а також адмініструватися представниками бізнесу або новоствореного кластерного центру. Такий кластерний центр повинен поставати як приватний або державний орган, що забезпечує реалізацію кластерних ініціатив, державної стратегії та забезпечувати зміцнення взаємовигідного співробітництва держави та бізнесу, через організацію мережево-стійких комунікативних каналів зі стимулювання інноваційної діяльності в умовах сталого розвитку.

The article considers the institutional-matrix clustering in the system of strategic management of innovative economy in the conditions of changing consumer preferences, globalization, digitalization, formation of economic culture of society and sustainable development. This feature implements the dialectical principle of the transition of quantitative changes within clustering to qualitative. The formation of clustering as a system is due to the involvement of its participants in a certain education, accumulation and accumulation of skills and abilities for the best implementation of innovation. With the increase of mutual trust in the production process there is a transition to the development of more effective innovation projects, effective pooling of resources, the formation of new production and research structures, the introduction of new forms of innovation management. In addition, there is an increase in the level of internal competition, aimed not at destroying competitors, but at improving their own management processes and improving production. The implementation of institutional-matrix clustering should be based on cluster initiatives. Cluster initiatives under the conductor model of clustering are clearly planned and organized efforts of the state to create a cluster policy, which consists of strategic actions related to the formation of the mission, goals, objectives and priorities of cluster development at all levels of the economy. policy. The implementation of the initiative by the state should be distributed vertically from top to bottom, taking into account the socio-economic conditions, resource potential of the territories, as well as administered by representatives of business or the newly created cluster center. Such a cluster center should act as a private or public body that ensures the implementation of cluster initiatives, state strategy and strengthens mutually beneficial cooperation between government and business, through the organization of network-stable communication channels to stimulate innovation in sustainable development.

Ключові слова: інституціонально-матрична кластеризація, система стратегічного управління, інноваційна економіка, зміна споживчих переваг, глобалізація, діджиталізація, економічна культура суспільства, сталий розвиток.

Key words: institutional-matrix clustering, system of strategic management, innovative economy, change of consumer preferences, globalization, digitalization, economic culture of society, sustainable development.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

Особливо важливою системною характеристикою інституціонально-матричної кластеризації — є емерджентність. Ця ознака реалізує діалектичний принцип переходу кількісних змін в межах кластеризації в якісні. Формування кластеризації як системи відбувається за рахунок залучення її учасників до певного утворення, накопичення та акумуляцію вмій та навиків для найліпшої реалізації інноваційної діяльності. Важливою умовою ефек-

тивного формування інституціонально-матричної кластеризації — забезпечення високого рівня довіри між потенційними учасниками кластеру. З підвищенням взаємної довіри в процесі виробництва відбувається перехід до розробки більш ефективних інноваційних проєктів, ефективного об'єднання ресурсів, утворення нових виробничих та науково-дослідних структур, впровадження нових форм інноваційного менеджменту. Крім того відбувається підвищення рівня внутрішньої конкуренції, спрямованої не на руйнування конкурентів, а на поліпшення власних управлінських процесів та удосконалення виробництва. Зазначені факти актуалізують тему дослідження.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ, В ЯКИХ ЗАПОЧАТКОВАНО РОЗВ'ЯЗАННЯ ДАНОЇ ПРОБЛЕМИ І НА ЯКІ СПИРАЮТЬСЯ АВТОРИ, ВИДІЛЕННЯ НЕ ВИРІШЕНИХ РАНІШЕ ЧАСТИН ЗАГАЛЬНОЇ ПРОБЛЕМИ, КОТРИМ ПРИСВЯЧУЄТЬСЯ ОЗНАЧЕНА СТАТТЯ

За рахунок впровадження інновацій у технічній, маркетинговій, кадровій і організаційній сферах підвищується продуктивність діяльності підприємств-учасників кластера; стимулюється формування нових форм ведення бізнесу, розширюються межі кластеру. Також важливою умовою формування інституціонально-матричної кластеризації є досягнення завдяки функціонуванню кластеру позитивної синергії. Слід враховувати, що синергетичний ефект може бути не лише позитивним, але й мати негативні наслідки для його учасників [1; 3; 5; 8; 10].

Позитивний синергетичний ефект забезпечує постійну диверсифікацію виробничого процесу, обмін між підприємствами ресурсами та чинниками виробництва, появу нових товарів, засвоєння нових ринків споживачів (як вітчизняних, так і закордонних) з метою отримання доходів з різних джерел та забезпечення суспільно-корисного ефекту від дії кластеру. Крім позитивної синергії інституціонально-матричної кластеризації, виникає і інвестиційний мультиплікаційний ефект, який означає, що ефективне інвестиційне рішення, прийняте на першому етапі життєвого циклу підприємницької діяльності, призводить до збільшення обсягу інвестування на інших [2; 4; 6; 7; 9].

У контексті сказаного інституціонально-матрична кластеризація представляє собою організаційно-економічну форму реалізації інноваційної системи в економіці будь-якого рівня та виступає каталізатором інноваційної діяльності у кожній конкретній галузі економіки та регіоні.

МЕТА СТАТТІ

Метою статті є дослідження інституціонально-матричної кластеризації у системі стратегічного управління інноваційною економікою в умовах зміни споживчих переваг, глобалізації, діджиталізації, формування економічної культури суспільства та сталого розвитку.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ З ПОВНИМ ОБГРУНТУВАННЯМ ОТРИМАНИХ НАУКОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ

Базис формування інституціонально-матричної кластеризації в інноваційній економіці, зображено на рисунку 1. Інституціонально-матрична кластеризація повинна мати здатність до самоорганізації та постійного самовдосконалення за допомогою ефективно діючої інституціональної матриці, використання ринку праці та злагодженої роботи "якірних" підприємств.

Саме за цих умов інноваційні кластери, сформовані на основі інституціонально-матричної кластеризації будуть здатні швидко адаптуватися, змінюватись за рахунок постійного удосконалення елементів інституціональної матриці (неефективні елементи поступово відмирають або ліквідуються, замінюючись дієвими),

циклічно розвиватися, пристосовуватися до турбулентних умов зовнішнього середовища, нових викликів НТП і т.д. Такий самоорганізуючий механізм адаптації інноваційних кластерів в межах інституціонально-матричної кластеризації характеризується наступними ключовими складниками:

диференціація — прагнення інноваційних кластерів до систематичної структурно-організаційної та функціональної різноманітності елементів для найліпшої адаптації й пристосування до турбулентних умов навколишнього середовища. Для збільшення різноманітності елементів можливе залучення до кластеру інших інноваційних підприємств, венчурних, лізингових, аутсорсингових, консалтингових та інших організацій і установ, наявних в інституціональній матриці. У підсумку виникають нові структурні та функціональні перспективи розвитку і процвітання інноваційного кластеру;

лабільність — збереження функціональної рухливості організаційної структури інноваційного кластеру за несприятливих умов зовнішнього оточення. Забезпечення керівниками кластеру постійної комунікації з органами місцевої влади та ринком праці.

Інноваційний кластер, заснований на інституціонально-матричній кластеризації, може формуватися на основі бюджетоутворюючого "якірного" промислового підприємства та у взаємодії з іншими виробничими і науково-дослідними організаціями, утворюючи таким чином інноваційно-синергетичний комплекс, який інтегрує до своєї організації інноваційні, інформаційні та інвестиційні потоки за рахунок впровадження і комерціалізації інноваційно-інвестиційних проєктів відповідно до внутрішньої стратегії інноваційного кластеру, рівня його розвитку, а також актуальної державної стратегії соціально-економічного розвитку.

Ефективна коллаборація за умови інституціонально-матричної кластеризації забезпечується високим ступенем її стейкхолдерної комунікативності. За таких умов в інноваційному кластері постійно відбувається технологічний, людський, матеріальний та інформаційний обмін із інституціональною матрицею. Крім інституціональної матриці, учасники кластеру взаємодіють з іншими підсистемами (окремі підприємства, установи, які не є елементами кластеру) та мережевими системами одного рівня (інші інноваційні кластери).

Прогресивна інституціонально-матрична кластеризація характеризується відсутністю негативного лідерства або командування з боку окремого стейкхолдера, тобто присутня демократичність усіх її учасників. Стейкхолдери інноваційного кластеру взаємодіють між собою на договірній основі без ущемлення прав одного. Якщо учаснику комунікації є не вигідним співробітництво або взагалі знаходження у складі кластеру, він може продовжувати свою діяльність самостійно без жодних утисків з боку колишніх партнерів.

Інституціонально-матрична кластеризація передбачає також об'єднання бюджетоутворюючих промислових підприємств у кластер. Промисловий, або як його ще називають — виробничий, кластер, зазвичай орієнтований на засвоєння та розповсюдження усталених продуктів, що користуються найбільшим попитом серед населення, акумуляції знань чи залучення нових ресурсів з інституціональної матриці для більш продуктив-

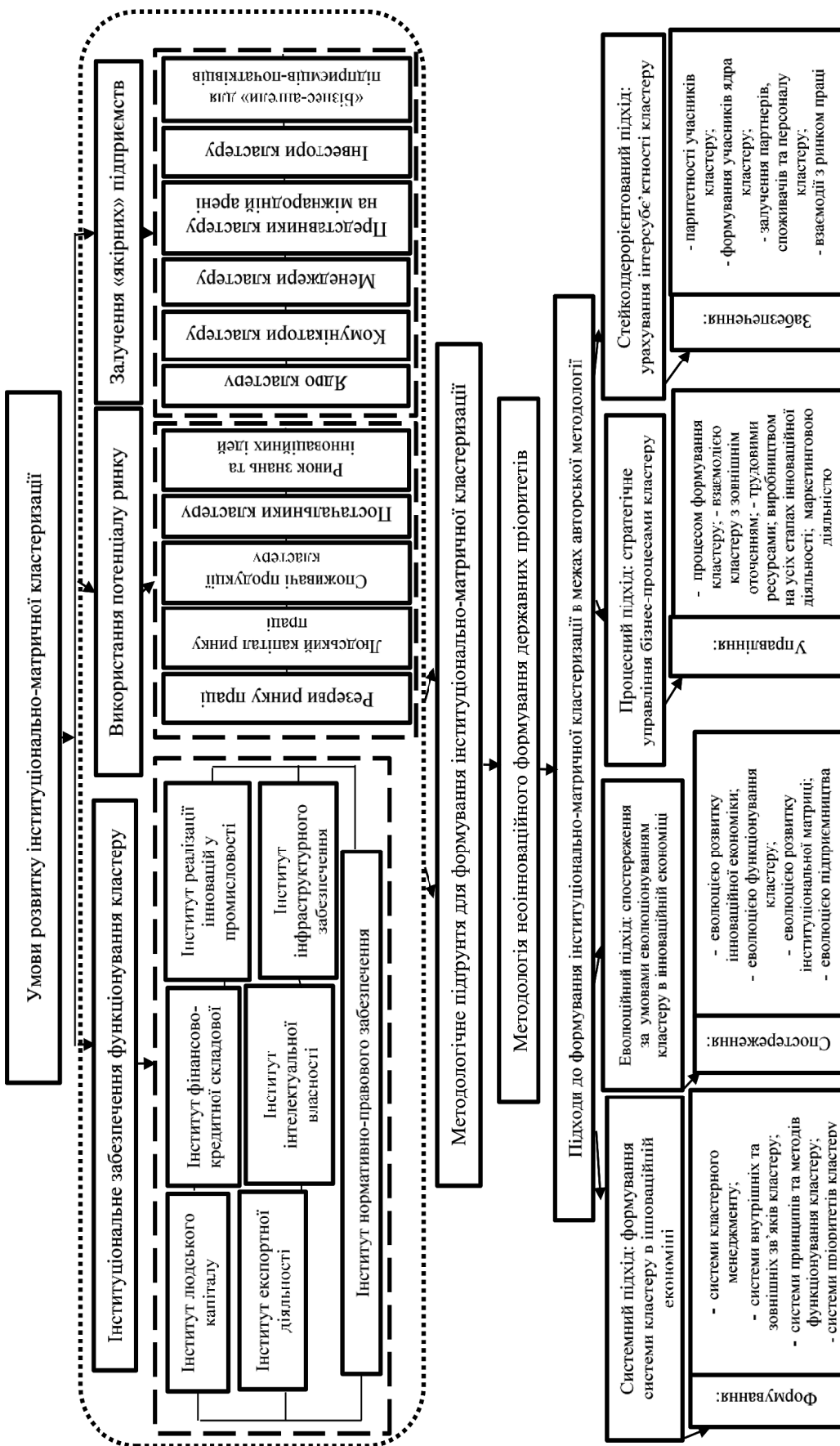

Рис. 1. Базис формування інституціонально-матричної кластеризації в умовах зміни споживчих переваг, глобалізації, діджиталізації, формування економічної культури суспільства та сталого розвитку

ної подальшої діяльності та розширення технологій виробництва внаслідок зміни попиту. Такий вид кластеру зазвичай не займається науковими розробками, створенням інноваційних проєктів та не має відповідних інноваційних центрів, що є відмінною рисою цього кластеру від інноваційного. Проте, як показує практика, в традиційних галузях промисловості (вугільній, машинобудівній та інших) не на усіх етапах виробничої діяльності є необхідність використання інноваційних технологій.

Визначення державних пріоритетів розвитку підприємництва з урахуванням реалізації інституційно-матричної кластеризації передбачає залучення досвіду європейських країн, де розвиток кластерів є невід'ємним елементом інноваційної політики держави. Як приклад, з 27 країн Євросоюзу у 2020 р. усі мали національні кластерні програми, затверджені на державному рівні [1]. У Німеччині державним пріоритетом розвитку підприємництва, заснованого на кластеризації, є підтримка лише тих кластерів, які приносять користь усьому суспільству. Найвідомішим німецьким кластером є "Саксонська кремнієва долина XXI століття", який об'єднує підприємства машинобудування, мікроелектроніки, сервісного обслуговування та інші. У цьому кластері згуртовано більше 420 підприємств, а загальна кількість, зайнятих на них працівників, перевищує 38 тис. осіб. За рахунок великої окупності кластеру великі фінансові надходження ця мережа вносить до державного бюджету Німеччини [9]. На початку існування зазначеного кластеру державою у мережу спрямовувалися значні інвестиції та надавалися податкові пільги усім його учасникам, що у довгостроковій перспективі принесло позитивний ефект від дії кластеру — створення нових робочих місць, забезпечення фінансової допомоги малим підприємствам, утворення інноваційної інфраструктури, надходження податків до державного бюджету та стимулювання науково-технічного розвитку країни.

Правильно обрані державні пріоритети кластеризації засвідчує досвід Фінляндії, де ринкова економіка повністю перейшла на галузеві інноваційні кластерні моделі. При цьому фінська державна політика кластеризації була заснована на дирижизмі, тобто активному втручанні держави у управління кластерними об'єднаннями. Ефективно діючими кластерами охоплено усі пріоритетні галузі та сектори фінської економіки: лісове господарство, машинобудування, кольорова металургія, енергетика, освіта, медицина, будівництво, хімічна промисловість тощо.

Державні пріоритети політики кластеризації Японії засновано на активній підтримці венчурного підприємництва. Інноваційні кластери Японії у переважній більшості функціонують на базі "якірного" підприємства — лідера, залучення венчурної компанії та сукупності інфраструктурних елементів, здатних забезпечити замкнутий цикл виробництва кластеру заснованого на виготовленні технічно складної висококонкурентної продукції (робототехніки, машинобудування, біовиробництва, нанотехнологій у медицині та промисловості). Державним пріоритетом японської кластерної політики є урядова підтримка високотехнологічних підприємств, здатних забезпечити перехід економіки

країни на шостий технологічний уклад. Пріоритет кластеризації економіки обрано також державним урядом Канади, яка вважається однією з найбільш технологічних країн світу. У економіці Канади у 2019 р. нараховувалося понад 75 інноваційно-технологічних кластерів, які різноманітні за величиною та ступенем зрілості. Державна політика підтримки кластерів у Канаді має чітку вертикальну організацію та характеризується ліберальним типом державного управління. Держава сприяє розвитку лише тих кластерів, які сформувалися внаслідок потреб ринку та майже не приймає участі у формуванні кластерної інфраструктури, яка розвивається самостійно [2].

Схожа ліберальна державна політика кластеризації спостерігається у США, де кластери розглядаються як один з найголовніших чинників підвищення конкурентоспроможності національної економіки. Незважаючи на позицію держави — ринок формує кластери — уряд забезпечує фінансування науково-технологічних досліджень у медицині, військовій промисловості та космічній галузі. Кластери США забезпечують зайнятість понад 39 % від загальної кількості зайнятого населення. Загально відомі високотехнологічні компанії Кремнієвої долини (Adobe, Apple, Cisco, Facebook, Google, Intel, National Semiconductor, SanDisk, Yahoo!, Xerox тощо) пропонують заробітну плату майже на 49 % більше, ніж у інших галузях або секторах економіки країни. На частку цього відомого кластеру припадає більш ніж третина усіх інвестицій країни, що стимулює науково-технічний прогрес США [4].

У Аргентині визначення державних пріоритетів кластеризації економіки засновується на стимулюванні розвитку агропромислових кластерів. Державою стимулюються приватні ініціативи створення кластерів не лише за участю великих сільськогосподарських підприємств, але й об'єднання малих та середніх фірм. На кінець 2019 р. агропромислові кластери цієї країни забезпечували 23 % усіх податкових надходжень держави та забезпечували 31 % нових робочих місць з усіх новостворених місць на ринку праці. При цьому за останні 5 років за допомогою активної дирижистської політики держави було створено більше ніж 49 потужних венчурних компаній (з державним та приватним фінансуванням), 139 лізингових центрів, 398 консалтингових фірм, 102 кадрові агенції і рекрутингові установи [5].

Аналізуючи зарубіжний досвід визначення державних пріоритетів кластеризації економіки, можна зауважити, що державне управління засновувалося на ліберальній (США, Італія, Канада) або дирижистській моделях кластеризації (Німеччина, Фінляндія, Японія тощо). Державні пріоритети за дирижистської моделі кластеризації, які можна наслідувати Україні, визначалися активним втручанням держави у процеси формування кластерів: створення загальнодержавної кластерної політики та її чіткого виконання на місцях; розвиток розгалуженої мережі інфраструктурних елементів; вибір території та галузі, в якій буде розташований майбутній кластер; обрання "якірного" підприємства, за допомогою якого буде реалізовано кластерну модель. За ліберальної політики визначення державних пріоритетів у формуванні кластерів, держава практично не

втручалася, віддаючи цю роль саморегулюючому ринку, а лише вибірковій галузі або сектори промисловості користувалися протекціонізмом держави.

Правильно обрані зазначеними державами пріоритети кластеризації, призвели до активного розвитку кластерів. Найбільше скупчення кластерів спостерігається у країнах з розвинутою економікою, заснованою на стимулюванні високотехнологічних галузей. У цих країнах кластеризація є ключовим елементом в розробці стратегій просторового розвитку територій, ефективної регіональної економічної і промислової політики. Наочно вищезгадану закономірність можна продемонструвати на карті Європи, де відзначено скупчення кластерів.

Сучасний стан розвитку підприємництва та загалом національної економіки України, свідчать, що наша країна потребує принципово нового інструменту реалізації кластерної політики, який би забезпечив як промисловий, так і інноваційний розвиток. Як свідчить розглянутий світовий досвід таким інструментом є інноваційні кластери, які сприяють реструктуризації економіки країни. Кластери в кожній країні розвиваються власним еволюційним шляхом, проте усі вони за умов ефективної державної підтримки забезпечують ефективність виробництва та високий рівень продуктивності праці, дозволяючи тим самим розвиненим країнам не лише забезпечувати стійкий економічний зріст, але й успішно конкурувати в межах міжнародного економічного простору. З метою реалізації інституціонально-матричної кластеризації, для сучасної України насамперед слід сформувати сприятливий комунікативний простір, під яким розуміється система взаємовідносин держави з бізнесом, які формуються на певній території (регіоні, державі, трансграничному місті розташування), знаходяться у функціональному взаємозв'язку та взаємозалежності та виступають засобом взаємодії як державних інститутів, так і стихійного ринкового механізму. При формуванні такого простору слід розуміти багатоаспектність та розгалуженість теоретичних підходів, на яких базується кластерний розвиток.

Світовий досвід розвитку кластерів у Сінгапурі, Південній Кореї, Китаї та Японії свідчить, що зазвичай каталізаторами кластерної ініціативи за недосконалої інституціональної матриці повинна бути держава. В останнє десятиріччя кластерні ініціативи зазначених країн стали головною характеристикою національної макроекономічної політики, яка стимулює одночасно інноваційну, промислову, соціальну, економічну політику та розвиток малого, середнього та великого бізнесу, а також сприяє залученню закордонних інвесторів у підприємницьку сферу. Таким чином, формування кластерних ініціатив за інституціонально-матричної кластеризації необхідно проводити виважено з урахуванням паритетності усіх учасників ринку, через цілеспрямоване та вибіркоче втручання держави в діяльність підприємництва. Дослідники Бруклінського інституту (США) М. Муро і Б. Кац зауважували, що при формуванні пріоритетів розвитку підприємництва, заснованого на кластеризації економіки, держава повинна дотримуватися набору основних загальних принципів [3]. Отже, адаптуємо такі принципи для реалізації в націо-

нальній економіці інституціонально-матричної кластеризації.

1. Доцільність. Інноваційні кластери повинні створюватися з метою досягнення соціально-економічного та суспільного ефекту засобами чіткого стратегічного планування, реалізовувати ініціативи зародження кластерів не можна там, де кластери вже ефективно існують. Існування ефективно діючого кластеру означає, що територія, кластер, галузь промисловості, сектор тощо пройшли випробування ринком. Впровадження нового кластеру, ймовірно, буде загрозувати проблемами перенасичення, неефективності та збоку роботи вже існуючого кластеру.

2. Оцінюваність. Критичне оцінювання наявних ресурсів та соціально-економічного потенціалу регіону, де буде створюватися кластер. Необхідно аналізувати наявні ресурси на території, що допоможе уникнути непередбачуваних витрат при реалізації кластерної ініціативи. Кластерні стратегії або політики повинні бути обґрунтовані емпіричною інформацією про природні умови, територіальне розташування, людський потенціал, конкурентоспроможні перспективи та специфічні потреби різних верст населення у продукції кластеру.

3. Рівноправність. Принцип рівноправності реалізації кластерних ініціатив має реалізуватися як "вертикально" так і "горизонтально". Кластер-парадигма може використовувати для організації різноманітних пропозицій на рівні державного-регіонального співробітництва, забезпечуючи основу для координації згори вниз і навпаки. Проте важливо досягнути зрізу горизонтальних ініціативних ідей між учасниками майбутнього кластеру.

4. Лідерство приватного бізнесу. Ефективна кластеризація — це активно-ініціативна присутність приватного сектору за усіх ухвалених державою управлінських рішень. Стратегія реалізації кластерних ініціатив повинна переслідувати вирішення питань підтримки та об'єднання підприємців, а також усунення прогалин і адміністративних перешкод приватному сектору.

ВИСНОВКИ З ПРОВЕДЕНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ЦЬОМУ НАПРЯМІ

Реалізація інституціонально-матричної кластеризації повинна ґрунтуватися на кластерних ініціативах. Кластерні ініціативи за дирижистської моделі кластеризації — це чітко сплановані та організовані зусилля держави зі створення кластерної політики, яка складається зі стратегічних дій, пов'язаних з формуванням місії, цілей, завдань та пріоритетів кластерного розвитку на усіх рівнях економіки, а також формування ресурсної підтримки зазначеної політики. Реалізація ініціативи державою повинна розподілятися вертикально зверху до низу, з урахуванням соціально-економічних умов, ресурсного потенціалу територій, а також адмініструватися представниками бізнесу або новоствореного кластерного центру. Такий кластерний центр повинен поставати як приватний або державний орган, що забезпечує реалізацію кластерних ініціатив, державної стратегії та забезпечувати зміцнення взає-

мовигідного співробітництва держави та бізнесу, через організацію мережево-стійких комунікативних каналів зі стимулювання інноваційної діяльності в умовах зміни споживчих переваг, глобалізації, діджиталізації, формування економічної культури суспільства та сталого розвитку.

Література:

1. Гнатенко І. А. Визначення інновацій як інструментарію національного підприємництва. Науковий вісник Одеського національного університету імені І.І. Мечникова. Серія "Економіка". 2018. Т. 23. Вип. 5 (70). С. 38—42.
2. Гнатенко І. Вплив національного інноваційного підприємництва на сталий розвиток ринку праці. Вісник Херсонського державного університету. 2018. № 32. С. 69—72.
3. Гнатенко І.А. Методологічні основи інституціонального аналізу національної системи інноваційного підприємництва. Науковий журнал "Економічний вісник Запорізької державної інженерної академії". 2018. № 6 (18). С. 70—74.
4. Brockova K., Rossokha V., Chaban V., Zos-Kior M., Hnatenko I., Rubezhanska V. Economic mechanism of optimizing the innovation investment program of the development of agro-industrial production. Management Theory and Studies for Rural Business and Infrastructure Development. 2021. Vol. 43. № 1. P. 129—135.
5. Gryshchenko I., Ganushchak-Efimenko L., Shcherbak V., Nifatova O., Zos-Kior M., Hnatenko I., Martynova L., Martynov A. Making Use of Competitive Advantages of a University Education Innovation Cluster in the Educational Services Market. European Journal of Sustainable Development. 2021. Vol. 10. № 1. P. 571—583.
6. Lozhachevska O., Navrotska T., Melnyk O., Kapinus L., Zos-Kior M., Hnatenko I. Management of logistics and marketing behavior of innovation clusters in territorial communities in the context of digitalization of society and the online market. Laplage in Journal. 2021. Vol. 7 (3). P. 315—323.
7. Mykhailichenko M., Lozhachevska O., Smagin V., Krasnoshtan O., Zos-Kior M., Hnatenko I. Competitive strategies of personnel management in business processes of agricultural enterprises focused on digitalization. Management Theory and Studies for Rural Business and Infrastructure Development. 2021. Vol. 43 (3). P. 403—414.
8. Rakhmetulina Z., Pokataieva O., Trokhymets O., Hnatenko I., Rubezhanska V. Optimization of the structure of an innovative cluster on a competitive basis in a free market. Financial and credit activities: problems of theory and practice. 2020. Vol. 4. № 35. P. 238—247.
9. Zherdetska L., Diatlova Y., Diatlova V., Derkach J., Goncharenko A., Zos-Kior M. Digital banking in the marketing mix and human resource management: improving the approach to the assessment as an innovative component. Laplage in Journal. 2021. Vol. 7 (3A). P. 111—119.
10. Zos-Kior M., Hnatenko I., Isai O., Shtuler I., Samborskyi O., Rubezhanska V. Management of Efficiency of the Energy and Resource Saving Innovative Projects at the Processing Enterprises. Management Theory and Studies for Rural Business and Infrastructure Development. 2020. Vol. 42. № 4. P. 504—515.

References:

1. Hnatenko, I. (2018), "Definition of innovations as tools of national entrepreneurship", *Naukovyy visnyk Odes'koho natsional'noho universytetu imeni I. I. Mechnykova. Seriya "Ekonomika"*, vol. 23, 5 (70), pp. 38—42.
 2. Hnatenko, I. (2018), "The Impact of National Innovative Entrepreneurship on Sustainable Development of the Labor Market", *Visnyk Khersonskoho derzhavnoho universytetu-Bulletin of the Kherson State University*, vol. 32, pp. 69—72.
 3. Hnatenko, I. (2018), "Methodological bases of institutional analysis of the national system of innovative entrepreneurship", *Ekonomichnyj visnyk Zaporizkoi derzhavnoi inzhenernoi akademiji-Economic Bulletin of Zaporizhzhya State Engineering Academy*, vol. 6 (18), pp. 70—74.
 4. Brockova, K., Rossokha, V., Chaban, V., Zos-Kior, M., Hnatenko, I. and Rubezhanska, V. (2021), "Economic mechanism of optimizing the innovation investment program of the development of agro-industrial production", *Management Theory and Studies for Rural Business and Infrastructure Development*, vol. 43.1, pp. 129—135.
 5. Gryshchenko, I., Ganushchak-Efimenko, L., Shcherbak, V., Nifatova, O., Zos-Kior, M., Hnatenko, I., Martynova, L., Martynov, A. (2021). "Making Use of Competitive Advantages of a University Education Innovation Cluster in the Educational Services Market", *European Journal of Sustainable Development*. vol. 10.1, pp. 571—583.
 6. Lozhachevska, O., Navrotska, T., Melnyk, O., Kapinus, L., Zos-Kior, M., Hnatenko, I. (2021). "Management of logistics and marketing behavior of innovation clusters in territorial communities in the context of digitalization of society and the online market", *Laplage in Journal*, 7 (3), p. 315—323.
 7. Mykhailichenko, M., Lozhachevska, O., Smagin, V., Krasnoshtan, O., Zos-Kior, M., Hnatenko, I. (2021). "Competitive strategies of personnel management in business processes of agricultural enterprises focused on digitalization", *Management Theory and Studies for Rural Business and Infrastructure Development*, vol. 43 (3), pp. 403—414.
 8. Rakhmetulina, Z., Pokataieva, O., Trokhymets, O., Hnatenko, I. and Rubezhanska, V. (2020), "Optimization of the structure of an innovative cluster on a competitive basis in a free market", *Financial and credit activities: problems of theory and practice*, vol. 4.35, pp. 238—247.
 9. Zherdetska, L., Diatlova, Y., Diatlova, V., Derkach, J., Goncharenko, A., Zos-Kior, M. (2021), "Digital banking in the marketing mix and human resource management: improving the approach to the assessment as an innovative component", *Laplage in Journal*, vol. 7 (3A), pp. 111—119.
 10. Zos-Kior, M., Hnatenko, I., Isai, O., Shtuler, I., Samborskyi, O. and Rubezhanska, V. (2020), "Management of Efficiency of the Energy and Resource Saving Innovative Projects at the Processing Enterprises", *Management Theory and Studies for Rural Business and Infrastructure Development*, vol. 42.4, pp. 504—515.
- Стаття надійшла до редакції 31.10.2021 р.*